

Örnens öga

”Örnens öga” är en äventyrsfilm om kampen mellan gott och ont, om hjåltedåd och bedrägeri.

Filmen utspelar sig på medeltiden och belyser utifrån myter onskans mekanism som mångbottnad och oftast förklarlig.

Åldersrekommendation:
Låg- & mellanstadiet

En filmhandledning av
Louise Lagerström

Björn Floberg i rollens som "den enögde" - filmens onde riddare.

Handling

Den unge prins Valdemar lever ett sorgfritt liv till den dag hans far kungen skall dra ut i krig. Till sin stora sorg får Valdemar inte följa med. Istället anförtror hans far biskop Eskil på Ravensborg att sörja för pojkens utbildning. På väg dit ser Valdemar för första gången en mystisk örn som verkar följa hans väg.

På Ravensborg börjar en hård tid för Valdemar och han tvingas leva mer eller mindre som en munk. Det visar sig snart att biskopen smider onda planer på att ta över tronen under kungens frånvaro.

Valdemar lyckas rymma från borgen och under sin flykt kommer han i kontakt med den jämnåriga Aske, en ”enkel” springpojke som först inte förstår att Valdemar är en kungason. De två blir goda vänner och Valdemar hinner även bli betuttad i kökspigan Signe.

Valdemar och Aske flyr tillsammans ut i skogen där de råkar bli vittne till ett avgörande möte mellan biskopens onda stormän samt den ensamme och farlige legoknekten, ”den enögde”. När dessa utropar ”Död åt kungen” inser Valdemar att han måste varna sin far. ”Den enögde”, som via örnens öga ser allt, är en livsfarlig fiende.

Samtidigt med kungen kommer Valdemar tillbaka till Ravensborg för att berätta om den fälla stormännen har fångat kungens män i. Detta resulterar i att både Kungen och Valdemar fångas. ”Den enögde” kon-

fronteras nu med kungen. Det visar sig att han en gång blivit sviken av honom och nu vill ha sin hämnd i form av kungens liv.

När allt ser ut att vara förlorat är det Aske och tjänsteflickan Signe som med list lurar Eskils män och släpper kungens män fria. Efter ett avgörande slag på Ravensborg dör ”Den enögde” sedan han uppmanat Aske att släppa örnen fri. Biskopen gör ett fäfanget försök att kidnappa Valdemar men drunknar i ett träsk. Ordningen är återställd i landet, det goda har segrat!

Medeltid, myter & sagor

En gång för länge sedan på den mörka medeltiden kämpade kungar och riddare för att försvara landets gränser. I denna tid av bedrägeri och hämnd kunde äkta vänskap vara avgörande i kampen mot onda makter. Med dessa ord inleds filmen. Vi har förflyttats till den så kallade ”mörka medeltiden” som man brukar räkna sträckte sig från 700-talet till reformationens genomförande någon gång på 1500-talet. Mycket i filmen bekräftar den bild vi har av medeltiden.

Småriken styrdes av mer eller mindre maktthungliga kungar. Klyftan mellan fattiga och rika var enorm. Kontrasterna syns tydligt i filmen - de rika lever i boningar av sten och bär ädla textilier medan de sämre bemedlade, och framför allt trälarna, bokstavligen vadar i lervålling. Kyr-

kans makt genomsyrade samhället på ett sätt som är främmande för oss idag. Man skrämde folket med fruktansvärda helvetesskildringar för att hålla dem i tukt och förmaning.

I filmen står religionen för något mörkt och tungt. Ramsborg liknar mest ett fängelse dit inget ljus slipper in. Tunga portar slår igen efter Valdemar vilket betonar instängdheten.

Runt den otillgängliga, vindpinade borgen ligger grå, kylig rök som fördjupar känslan av dyster medeltid.

Biskopen är ljusskygg som om han dolde något, och scenerna i borgen förtäts av sakral mollstämd musik, något vi ofta förknippar med skräckfilmsgenren.

★ *Diskutera gärna med utgångspunkt från det ni själva läst om medeltiden saker ni känner igen eller inte känner igen.*

Berättelsen sägs utspela sig anno 1218 fast vi kan nog förmoda att den likt många sagor är tidlös.

Örnens öga har hämtat inspiration från berättelser som Ivanhoe, Robin Hood, Arthursagan, berättelsen om asagudarna med flera. Karaktärerna i filmen har också drag från flera av dessa håll. ”Den enögde” är exempelvis likt Ivanhoe en ensam svart riddare men han har också lånat drag av den enögde guden Oden (vars korpar, Hugin och Munin också förlängde hans blick). Kungen i filmen liknar kung Arthur eller varför inte Richard Lejonhjärta

från *Robin Hood*.

En mans styrka sitter i håret. När Valdemar påpekar det är det den gamla bibliska myten om Simson han refererar till. Sålunda är det ödesdigert för Valdemar att munkarna klipper av honom håret.

★ *Kanske har någon läst andra historier som påminner om denna. Hur kommer det sig att medeltiden och sagorna lever kvar så starkt? Det finns medeltidsfestivaler och många ägnar sig åt medeltida rollspel på fritiden. Fundera kring vad som är så lockande med denna tid (och värld).*

Ont - Gott

De två begreppen är väldigt tydligt manifesterade i filmens karaktärer. Biskopen Eskil, som står för religionens makt, är också girigheten och hycklandet personifierat. Förutom att han gömmer sig bakom tunga murar beskrivs han också som en klantig, feg och lat person. Han framställs som oerhört löjlig och mallig. När han anser sig omgiven av idioter faller det tillbaka på honom själv när vi ser hur falsk han är. Hans drivkraft är, som vi ser i filmen, pengar och makt.

★ *Vad ger det oss för bild av religionen? Är den hotfull eller blir den kanske bara löjväckande? Får vi överhuvudtaget några sympatier för honom?*

"Den enögde" är den som starkast förknippas med ondskan, åtminstone i början. Hans yttre är avskräckande. Han är kall och bryr sig inte om någon. När vi får höra legenden om örnen öga får han en ny dimension men förblir fortfarande ond. Det är i mötet med kungen som vi för första gången blir varse att han en gång har blivit sviken av kungen själv. När han till sist uppmanar Aske att befria örnen för att hjälpa Valdemar har han i våra ögon förändrats till en bättre människa eller åtminstone vunnit vår sympati.

★ *Diskutera hur man i film i allmänhet, och i Örnen öga i synnerhet styr våra sympatier. Fundera kring hur "Den enögde" presenteras. Är någon enbart god eller ond? Visar filmen kanske att det kan finnas en bakomliggande orsak till ondskan. Ser vi personlig hämnd som ett ädlare motiv till ondskan än girighet? "Ont*

skall med ont fördrivas" säger biskopen. Är det så? Den "gode" kungen visar sig ju också ha svagheter. Han har svikit både Den enögde och i viss mån också sin son. Är han ond eller god, eller bara en människa?

Berättargrepp

När vi först möter Valdemar är han ensam i skogen. En röst ropar hans namn. En kniv kommer flygande. En oroväckande musik förstärker pojkens litenhet och vår osäkerhet. Rösen visar sig tillhöra pojkens far, kungen. Under ett vänskapligt slagsmål etableras fader-son relationen. Musiken blir nu vänligare och fadern betyder sonen: "Du ska bli en krigare en dag". Mellan dem råder ett slags lärare-elev förhållande. Den unge som är ivrig att lära sig slåss och den äldre som befäster sin roll som krigare. En allvarigare ton slås an. Ett avmätt trumljud förebådar kriget samtidigt som bilderna blir mörkt orange på ett nästan måleriskt sätt.

Men det räcker inte bara med styrka. Kungen betonar för sin son att utan sitt intellekt kan han inte bli en bra kung/man. Som en symbolisk gåva hänger han ett guldkors runt sonens hals, en länk dem emellan. När Valdemar sedan tappar det innebär det att han nu står på egna ben i världen och måste ta självständiga beslut. Allt Valdemar vet har han lärt sig av fadern eftersom modern är död. Faderns ord är lag och hans löften är guld värda. Genom filmens gång lär Valdemar känna både sig själv och fadern bättre.

I filmens slutsekvens får Valdemar en dolk av sin far som bekräftelse på sitt mod och mandom. Han är nu upptagen i vuxenvärlden.

★ *Hur förändras Valdemar under filmens gång? Vilka lärdomar gör han om sig själv och andra?*

Den andre personen som Valdemar har en viktig relation till i filmen är Aske. Egentligen är han Valdemars sociala motpol och äger inget här i världen förutom sitt mod och sin iderikedom.

De två drar iväg tillsammans och, som ofta i sagorna, beger de sig till ödemarken för att finna visdom och styrka (jfr t ex *Stjärnornas krig*-trilogin). Aske står närmare naturen än

kungasonen och känner till de faror som lurar. Valdemar har först svårt att acceptera att Aske har något att lära honom men tvingas till slut inse att Aske är en lojal vän som är beredd att offra sitt liv för hans skull. Något som Valdemar själv inte gör vid bakhållet mot kungens män.

Aske upphöjs för sitt mod till vapnare vid filmens slut och får en fin mantel med kungligt emblem.

Kvinnorna lyser nästan helt med sin frånvaro i *Örnen öga* liksom i andra filmer i samma genre. I den mån de dyker upp är det bara som värdande, matlagande eller som en trofé för männen att slåss om. Signe är sålunda en bifigur som håller sig i köksregionen men som ändå finns där som en bekräftelse på Valdemars tjuskraft.

★ *Vad tror ni samtalet vid lägerelden har för betydelse för hans och Askes fortsatta vänskap? Hur är deras första möte? Är Örnen öga en pojkkfilm? Hur skulle en kvinnlig hjälte kunna se ut?*

PRODUKTIONSUPPGIFTER:

Danmark/Norge/Sverige 1997

Manus: Nikolaj Scherfig

Regi: Peter Flinth

Foto: Eric Kress.

Scenograf: Niels Sejer Pedersen

Musik: Søren Hyldgaard

I ROLLERNA:

Valdemar – Nijas Ørnbak-Fjeldmose

Aske – Lasse Baunkilde

Kungen – Lars Lohman

Biskop Eskil – Bjørn Granath

Enögde riddaren – Bjørn Floberg

TEKNISKA UPPGIFTER:

Speltid: 91 min

Format: 1:1,85

Ljud: Dolby SRD

Censur: 11 år

Svensk premiär: 12.12.1997

DISTRIBUTION:

Sandrews, Box 5612, 114 86

Stockholm Tel. 08-762 17 00, fax 08-10 38 50